

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»**

Філософський факультет

Кафедра соціальної психології та психології розвитку

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ПСИХОЛОГІЯ АУТИЧНОЇ ДИТИНИ»

Освітня програма «Психологія»

Спеціальність 053 «Психологія»

Галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № __ від “_” ____ 2019 р.

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Результати навчання (компетентності)
5. Організація навчання курсу
6. Система оцінювання курсу
7. Політика курсу
8. Рекомендована література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	ПСИХОЛОГІЯ АУТИЧНОЇ ДИТИНИ
Викладач (-і)	Кандидат психол. наук, доц. Когутяк Надія Михайлівна
Контактний телефон викладача	0677589615
Е-mail викладача	nadiia.kogutiak@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Денна, заочна
Обсяг дисципліни	90 год (3 кредити)
Посилання на сайт дистанційного навчання	http://www.d-learn.pu.if.ua/index.php?mod=course&action=ReviewOneCourse&id_cat=208&id_cou=4822
Консультації	Другий понеділок місяця
2. Анотація до курсу	
<p>Курс "Психологія аутичної дитини" покликаний ознайомити студентів із первазивним розладом розвитку - аутизмом. Викладений матеріал опирається на такі курси, як: спеціальна психологія, психофізіологія, клінічна психологія, патопсихологія, психодіагностика, психотерапія дітей та підлітків. За даними ВООЗ аутизм є одним із найбільш поширених дитячих розладів: 1-2 % всієї дитячої популяції, відповідно —65 000 дітей в Україні та орієнтовно 500 дітей в Івано-Франківську. Але фахівців, які працюють з дітьми з РСА, одиниці. Метою даного курсу є ознайомлення студентів з нейропсихологічними концепціями аутизму, формування психолого-діагностичних навичок у дослідженні аутичних дітей, аналіз та практика застосування методів психологічного менеджменту, як-от: прикладний аналіз поведінки (АВА), тренінг реципрочної імітації (RIT), когнітивно-поведінкова терапія (СВТ), «соціальні історії» тощо, рекомендовані міжнародними та українськими протоколами надання допомоги. Розуміння психологічних особливостей розладу дасть змогу студентам застосувати отримані знання та навички, працюючи у освітній, педагогічній та медичній сферах. Дисципліна «Психологія аутичної дитини» є дисципліною за вибором студента зі спеціальності 053 - психологія для освітньо-професійної програми «Психологія» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, яка викладається у сьомому семестрі в обсязі 3 кредитів (за Європейською Кредитно-Трансферною Системою ECTS).</p>	
3. Мета та цілі курсу	
<p>Метою вивчення дисципліни за вибором студента «Психологія аутичної дитини» є оволодіння основними поняттями аутології, виробити професійні вміння та навички дослідження первазивних розладів розвитку, таким чином, поглибивши теоретичні знання студентів з психології аномального розвитку дитини; ознайомити студентів із різноманітними методами і методиками, основами організації і проведення психологічного дослідження розладів спектру аутизму; з'ясувати особливості когнітивного, комунікативного та перцептивного розвитку психіки дітей з РСА; поглибити усвідомлення студентами напрямків і способів психологічного супроводу сімей із дітьми з РСА; навчити творчо використовувати новітні досягнення психокорекційних технологій з метою полегшення соціалізації та ефективного навчання.</p> <p>Дитячий аутизм, який у 40-х роках ХХ століття був описаний як окрема нозологічна одиниця, на сьогодні визнаний позитивним нейрологічним розладом із невизначеною етіологією. В Україні тільки наприкінці 90-х років ХХ століття були зроблені перші кроки в напрямку напрацювання адекватної моделі допомоги особам з аутизмом. До цієї моделі належать і психолого-педагогічний менеджмент розвитку, який є провідною формою роботи з дітьми з РСА (розладами спектру аутизму). Розробка та практичне втілення сучасних психологічних технологій у цій галузі набуває особливого значення зокрема тому, що результати переважної більшості досліджень, присвячених методам лікування дитячого аутизму, свідчать про те, що «найбільш адекватним типом</p>	

втручання є навчіння (зокрема, модифікація стереотипної поведінки дитини) у школі або в домашніх умовах при наданні ефективної психологічної підтримки родині» (дані Всесвітньої організації охорони здоров'я, 1993). Ознайомлення із сучасними методами діагностики РСА та засобами і програмами науково обґрунтованих втручань для таких дітей із РСА сприяє зростанню як теоретичної, так і практичної компетентності майбутнього психолога.

4. Результати навчання (компетентності)

- У процесі опанування дисципліни студенти мають оволодіти такими компетентностями:
- ✓ Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи її розв'язання.
  - ✓ Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.
  - ✓ Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.
  - ✓ Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технологій психологічної допомоги.
  - ✓ Рефлексувати і критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки.
  - ✓ Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання.
  - ✓ Складати та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій.
  - ✓ Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до вимог замовника.
  - ✓ Забезпечувати оптимальні психолого-педагогічні умови розвитку особистості.
  - ✓ Виявляти та диференціювати проблеми збереження і відновлення психічного здоров'я та психологічного благополуччя.

5. Організація навчання курсу

Обсяг курсу

Вид заняття	Загальна кількість годин
Лекції	16 год
семінарські заняття / практичні / лабораторні	18 год
самостійна робота	56 год

Ознаки курсу

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Обов'язковий / вибірковий
VII	05 – соціальні та поведінкові науки 053 - психологія	IV р.н.	За вибором студента

Тематика курсу

Тема, план	Форма заняття	Література	Завдання, год	Вага оцінки	Термін виконання
Тема 1. Теоретико методологічні засади дослідження аутизму	Лекція	1,8,11,13, 18	2 год.		

<p>1. Аутизм як медико-психологічна та психолого-педагогічна проблема.</p> <p>2. Психоаналітичне розуміння феномену аутизму в дітей.</p> <p>3. Тлумачення аутизму в етіологічних, біхевіоральних та когнітивних концепціях.</p> <p>4. Нейробіологічні гіпотези щодо етіології аутизму.</p> <p>5. Україна на мапі аутичної нозології.</p> <p>Огляд вітчизняних психолого-педагогічних досліджень розладів спектру аутизму.</p>	Семінарське заняття		4 год.	5 балів	1-5 тиждень навчання (згідно з розкладом занять)
	Самостійна робота		6 год.	5 балів	
<p>Тема 2. Особливості соціально-перцептивних конструктів нормального та аномального когнітогенезу</p> <p>1. Закономірності соціально-перцептивного розвитку в ранньому онтогенезі. Парціальні характеристики соціальної перцепції в дитячому віці.</p> <p>2. Стратегії формування соціально-перцептивних образів.</p> <p>3. Нейропсихологічні засади аутичних розладів.</p> <p>4. Специфіка дефіцитів соціально-когнітивного розвитку при розладах спектру аутизму.</p> <p>5. Когнітивні виконавчі функції в аутистів: фактичний і ціннісний аспекти.</p> <p>6. «Теорія розуму» як психологічний механізм розвитку аутичних дітей</p>	Лекція	1, 6, 9, 13,14	2 год.		2-6 тиждень навчання I семестр (згідно з розкладом занять)
	Семінарське заняття		6 год.	5 балів	
	Самостійна робота		16 год.	5 балів	

<p>Тема 3. Психодіагностика як етап психологічного супроводу.</p> <p>1. Обґрунтування методології психодіагностики аутизму : від диференційної до феноменологічної.</p> <p>2. Доказові методи діагностики і корекції для дітей з розладами спектру аутизму.</p> <p>3. Методичні зауваги до проведення ранньої психодіагностики РСА.</p> <p>4. Психодіагностичні можливості найпоширеніших методик виявлення РСА.</p> <p>5. Діагностичні критерії аутизму в МКХ - 10 та DSM – V. Історія розвитку медико-психологічного інтересу до проблеми аутизму</p> <p>6. Концепції аутизму: соціокультурна, психологічна, нейрологічна.</p> <p>7. Розлади, що найчастіше ускладнюють РСА. Труднощі психодіагностики</p>	Лекція	1, 3,8, 18	4 год.		3-8 тижень навчання I семестр (згідно з розкладом занять)
	Семінарське заняття		6 год.	5 балів	
	Самостійна робота		16 год.	5 балів	
<p>Тема 4. Науково-обґрунтовані психотерапевтичні втручання для дітей з РСА</p> <p>1. Підходи до розвитку мовлення та спілкування при РСА.</p>	Лекція	1, 4,5,6, 8, 15,16, 17	4 год.		5-10 тижень навчання I семестр (згідно з розкладом занять)
	Семінарське заняття		4 год.	5 балів	

<p>2. Подолання соціальних проблем методами психокорекції.</p> <p>3. Поведінкова терапія та стратегії щодо поведінкових проблем.</p> <p>4. Стратегії щодо сенсорних проблем дітей з РСА</p>	<p>Самостійна робота</p>		<p>16 год.</p>	<p>5 балів</p>	
<p>Тема 5. Особливості інклюзивного навчання для дітей з РСА</p> <p>1. Базові принципи індивідуального психолого-педагогічного підходу до дитини з РСА.</p> <p>2. Можливості та обмеження освіти у спеціалізованих закладах для аутистів та інклюзії.</p> <p>3. Психоедукація та психотерапія для сімей, що виховують дітей з РСА</p>	<p>Лекція</p> <p>Семінарське заняття</p> <p>Самостійна робота</p>	<p>1, 2,6, 10,12, 17</p>	<p>2 год.</p> <p>4 год.</p> <p>14 год.</p>	<p>5 балів</p> <p>5 балів</p> <p>5 балів</p>	<p>7-14 тиждень навчання I семестр (згідно з розкладом занять)</p>
<p>6. Система оцінювання курсу</p>					
<p>Загальна система оцінювання курсу</p>	<p>Оцінювання здійснюється за національною на ECTS шкалою оцінювання на основі 100-бальної системи. (Див.: пункт “9.3. Види контролю” Положення про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» [Режим доступу: https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2018/04/Polozhennia-pro-orhanizatsiiu-osvitnoho-protsesu-ta-rozrobku-osnovnykh-dokumentiv-z-orhanizatsii-osvitnoho-protsesu-v-DVNZ-%c2%abPrykarpatskyi-natsionalnyi-universytet-imeni-Vasyliya-Stefanyka%c2%bb.pdf]</p> <p>Загальні 100 балів включають: 25 балів за усні чи письмові роботи під час семінарських занять; 15 балів за самостійну роботу; 30 балів за тестовий контроль знань; 30 балів за підсумкову контрольну роботу.</p>				
<p>Вимоги до письмової роботи</p>	<p>Концептуально конкретне, базавоне на наукових теретико-практичних дослідженнях, висвітлення питань.</p>				
<p>Семінарські заняття</p>	<p>Оцінюються за п'ятибальною системою</p>				

Умови допуску до підсумкового контролю	Виконання усіх запланованих програмою дисципліни форм навчальної роботи, які підлягають контрольному оцінюванню. Пропущені заняття з поважної причини відпрацьовуються протягом місяця (усно або ж за допомогою дистанційного ТЗК) після пропущеного заняття. Самостійна робота (у письмовій формі) повинні бути здані до завершення змістового модуля з теми. Мінімальна кількість балів для позитивного зарахування курсу – 50 балів.
--	---

7. Політика курсу

Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються. У випадку таких подій – реагування відповідно до Положення 1 <https://pnu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/10/%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D0%BF%D1%80%D0%BE-%D0%B7%D0%B0%D0%BF%D0%BE%D0%B1%D1%96%D0%B3%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D0%BF%D0%BB%D0%B0%D0%B3%D1%96%D0%B0%D1%82%D1%83-%D1%83-%D0%94%D0%92%D0%9D%D0%97-%D0%9F%D1%80%D0%B8%D0%BA%D0%B0%D1%80%D0%BF%D0%B0%D1%82%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9-%D0%BD%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D0%B9-%D1%83%D0%BD%D1%96%D0%B2%D0%B5%D1%80%D1%81%D0%B8%D1%82%D0%B5%D1%82-%D1%96%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%96-%D0%92%D0%B0%D1%81%D0%B8%D0%BB%D1%8F-%D0%A1%D1%82%D0%B5%D1%84%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D0%BA%D0%B0.pdf?fbclid=IwAR2OZ7ieedYbWar3YLAu5arEPfHIWJvA8ahWmpLODcN6M2XRt7GPFipOuT8>

і Положення 2 https://pnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/02/code_of_honor.doc?fbclid=IwAR14PNKG9iKdUn4NJsjoX0rOCZr7YVFeNGdlgE3J2alaDNsc_GiizOs3_NQ

8. Рекомендована література

Основна:

1. Когутяк Н.М. Психологія аутичної дитини : монографія. Івано-Франківськ: Місто НВ, 285 с.
2. Когутяк Н. М. Інклюзивна освіта дітей з розладами спектру аутизму як засіб профілактики їх соціальної дезадаптації Монографія / заг. ред. З.С. Карпенко; Івано-Франківськ: Супрун В.П., 2016, С. 142-152
3. Бурлачук Л.Ф., Морозов С.М. Словарь-справочник по психодиагностике – СПб.: Питер Ком, 1999. – 528 с.
4. Мамайчук И.И. Помощь психолога детям с аутизмом. – СПб.: Речь, 2007. – 288 с.
5. Питерс Т. Аутизм. От теоретического понимания к педагогическому воздействию. – Москва: ВЛАДОС, 2002.
6. Autyzm – epidemiologia, diagnoza i terapia / pod redakcją Tadeusza Pietrasa, Andrzeja Witusika i Piotra Gałęckiego // Wrocław, 2010. – 240 s.

Допоміжна

7. Когутяк Н.М. «Прийми незвичне». Просвітницький посібник, гід по аутизму / Н.М. Когутяк. – Кишенів, 2017. – 14 с

8. Когутяк Н.М. Доказові методи втручань для дітей з розладами спектру аутизму: аналіз клінічних настанов / Н.М. Когутяк // Науково-методичний вісник «Джерела», - Івано-Франківськ, - № 1-4 (77-80), 2015. - С. 46-50
9. Когутяк Н.М. Закономірності перцептивного розвитку у ранньому онтогенезі: на межі нормативів / Н.М. Когутяк // Науковий теоретико-методологічний і прикладний психологічний журнал "Психологія особистості". – Івано-Франківськ: Вид-во Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2016. – Вип. 1(7). – С.182-191(ФАХОВЕ ВИДАННЯ)
10. Когутяк Н.М. Інклюзивна освіта дітей з аутизмом як фактор розвитку «теорії розуму». Збірник наукових праць : психологія. Івано-Франківськ : Вид-во ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», 2019. Вип. 23. С. 117 – 127 (ФАХОВЕ ВИДАННЯ)
11. Когутяк Н.М. Проблеми міждисциплінарних досліджень у епідеміології аутизму. Збірник наукових праць: психологія. Івано-Франківськ: Вид-во ДВНЗ "Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника", 2018. Вип. 22. С. 123-129 doi: 10/15330/psp.22.123-128(ФАХОВЕ ВИДАННЯ)
12. Когутяк Н.М. Психологічні особливості навчання дітей з розладами спектру аутизму. Науковий потенціал та перспективи розвитку психологічних наук. Львів : Видавничий дім «Гельветика». 2019. С. 94 - 98
13. Детская психоневрология. Под ред. проф. Л. А. Булаховой. – К.: Здоров'я, 2001 – 496 с.
14. Джосеф Р. Нейропсихологические основы понимания аутизма, 1999, с.309-325.
15. Мамайчук И.И. Психокоррекционные технологии для детей с проблемами в развитии. С – П., 2003. 398 с.
16. Морозова С.С. Развитие речи у аутичных детей в рамках поведенческой терапии / www.SpecialNeeds.ru
17. Романчук О. Розлади спектру аутизму в запитаннях і відповідях. – Львів: Колесо, 2009. – 168 с.
18. Тарасун В.В. Асинхронний психічний розвиток: діагностичні критерії, причини, основні концепції, методи навчання. // Дефектологія. – 2003, № 2, № 4.

15. Інформаційні ресурси

Адреси бібліотек:

1. Наукова бібліотека Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника – Шевченка 57, 1 поверх Гуманітарного корпусу.
2. Бібліотека філософських, психологічних, релігієзнавчих дисциплін - Шевченка 57, 5 поверх Гуманітарного корпусу, філософський факультет.

Інтернет ресурси:

1. <http://lib.pu.if.ua>. - Сайт наукової бібліотеки Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника.
  2. <http://www.nbuv.gov.ua/> - Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського.
  3. <http://hklіb.npu.edu.ua/> - Наукова бібліотека національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова.
  4. <http://upsihologa.com.ua/> - портал професійних психологів України «У психолога».
  5. <http://www.twirpx.com/library/> - електронна російськомовна бібліотека
- <http://pl.bookos.org/> - електронна англкомовна бібліотека

Викладач Когутяк Надія Михайлівна